

פ ר ו ט ו ק ו ל מ ס' 22 / ב

מישיבת ועדת העבודה, ביום ד', כח' בטבת תשי"ז,
30.1.1957, שעה 08.40

י. קרנמן	היו"ר ע. גוברין	בכחו:
א. רימלס	א. וילנסקה	
י. ריפתין	א. כהן	
א. שוסטק	ח. מגורי-כהן	
	מ. קלטר	

מוזמנים: ב. רפטור - מטעם הוועה"פ של ההסתדרות הכללית.
טר עילם - מנהל כללי, משרד העבודה.

סדר היום: המסך הדיון בשאלות התעסוקה.

היו"ר ע. גוברין: אני מקדם בכרחה את חבר הכנסת הראשונה, ב. רפטור, ב"כ הוועד הפועל של ההסתדרות, שבקשנו מסנו לעלות לירושלים, כפי שעושה בראש קרן התעסוקה של הוועה"פ וחי בעניני התעסוקה והעבודה בארץ; מצאנו לנחוץ, לפני שאנו באים לכלל מסקנות שנגיש אותן לכנסת, לשמוע גם אינפורמציה וגם חוות-דעת ועצה, איך נראים הדברים לו. נתבקשתי להתנצל בשם שר העבודה ומנהל המשרד, שאולי יאחרו במקצת לישיבה.

הוועדה החליטה לחלק את דיוניה לטנים. בטבוע הבא היא תגיש מסקנות לטווח קצר, מה לעשות בטסך חודס-חדסיים הקרובים כדי לרטן את האבטלה. הוועדה כסלעצמה בויכוחיה עוד לא דנה על בעיות התעסוקה בטווח רחוק: איך אנו רואים זאת בקשר עם התקציב וכל השינויים שיחולו אולי בכלכלה הישראלית ואפטריות התעסוקה בטסק בכללו.

ב. רפטור: אני מבין שיטנם בירורים גדולים על בעיות התעסוקה ואין להפריד זאת מההדיניות הכלכלית של המטטלה ומכל בעיות המטסק. אף על פי כן נראה לי שהמצב באבטלה ובתעסוקה הוא כזה, שכל ציפיה וכל דחיה של פתרונות זמניים עד לפתרון מרחיק לכת, מגביהה את המטסבר, מחמירה את המצב בטורת ענפים בטסק, ולדעתי גם תגרום לזעזועים פוליטיים סתוך מצב זה של אבטלה אשר ילך ויגבר. ישנן הערכות שונות ומטפריים. אינני חסיד של סטטיסטיקה ואני יודע שיטנם פרטומים רטמיים של משרד העבודה ומרכז הלשכות; אבל אם לראות דברים כמו שהם, נראה לי שהבעיה הגדולה שעומדת לגבי המצב היום, עם תוספת שתבוא מהעליה, זו בעיה של 60 אלף דורטי עבודה. זוהי הבעיה.

אינני רוצה להיכנס לנתיוח המטפריים, אם זה 100 אלף ו-25% מפרנטיים שבאים לטוק העבודה או פחות, אבל כבר טבואם של העולים בטני החדסיים האחרונים, מהכוונתם לאיזורי פיתוח ולערים, ברור לגמרי שהמדובר על 2000 מפרנטיים, 2000 דורטי עבודה נוספים לחודס. אני טבור שאנחנו נמצאים כיום במצב של 40 אלף דורטי עבודה כולל העובדים בעבודות יזומות, ויש בזה ירידות ועליות.

הקטיף לא נתן תשובה כפי שקוו, לדעתי, בטשרד העבודה וגם בחוגי הפרדסנות, מטטה סיבות. אחת הסיבות - הטיכון השפעה זו איננה רק על הקטיף ישירות אלא גם על חרושת המיצים בענפים שונים שהעטיקו מאות אנטיים בכל מפעל, אין בררה ויש סכסוכים בלתי פוסקים בין גורטי חרושת שונים והמועצה לטייוק פרי-הדר. אבל המסקנה היא, כי בעונה הבוערת ביותר הקטיף לא יעטיק אותם אנטיים כפי שקוו. אינני רוצה להגיד שאין הקלה באותם 3-4 אלפים הפועלים שעסקו בקטיף. יש הקלה בקטיף, בנטל חיפה ובטורת מפעלים, אבל אני טבור שהשינוי לטובה שחל בטבועות האחרונים לא יטאר, ואנו נטארים טוב בפני 15 אלף פועלים שעובדים טלטה ימים בטבוע.

אני סבור שהבעיה של סלסה ימי עבודה לטובע, בסכר של 6,250 ל"י לבעל מספחה עם 4-5 ילדים אינה יכולה להימסך זמן רב. בלי תעסוקה מלאה פירוש הדבר 70-72 לירות לחודש. אם היו "ר אמר שאיננו עוסקים בטווח ארוך, כי הוא נוגע לבעיות היסודיות של המסך - אני רוצה להגיד בהזדמנות זו שלדעתי מסתמנת תכנית ויכולה להסתמן תכנית לפתרונות יסודיים - תכנית הקטורה עם קליטה נוספת בהתייחסות העובדת, בחקלאות, במסך החקלאי הפרטי בענפים שונים, במפעלי בניה גדולים שיימסכו הסנה וסעלולים לקלוט 30 אלף פועלים, אם ההנחה היא על היקף בניה של 30 אלף יחידות בהיקף של 120 מיליון ל"י. בכל אלה יש גרעינים של תכנית גם לטווח ארוך, עם מסקנות סעצם ריכוז העובדים באיזוריהם הקיימים אינו אפשרי, עם מסקנות שאינן מסאירות אפשרות של יצירת ענפי מסך שהם פחות חשובים מבחינה פרודוקטיבית. אבל היות ואיננו עוסקים בזה עתה, אני רוצה להגיד שלדעתי, גם לטווח קצר הדבר מוכרח להיות מכוון מתוך מגמה יותר יסודית.

אשר לתעסיה, אני סבור שגם בעתיד התעסיה תהיה גורם קליטה. אבל לפי החומר שבידנו התעסיה פלטה קרוב ל-5000 איש ב-3-4 החדשים האחרונים, וזאת לרגל סלסה גורמים: א) פחתה הצריכה; ב) גברו הסטוקים; ג) צומצם החסמל, וייתכן שהיתה גם לכך השפעה של צמצום מסך הבניה. בין 5000 איש אלה יש חלק של מתכת הקטור בגורם החסמל, וחלק גדול של חמרי בנין. אבל אני סבור שהבעיה של הפליטה והקליטה איננה בעיה של אסראי לתעסיה; לא רק מסום שהסנה המסמלה ומסרד המסחר והתעסיה נתנו עזרה לתעסיה דרך שלטה מקורות (קרן התעסוקה, תקציב הפיתוח והלואות אסראי) אלא גם מתוך דעת אנשי מסרד המסחר והתעסיה הבעיה עכשיו היא יותר בעייה של חמרי-גלם אשר יבואם בצמצום לרגל המסבר הקטה כבר היום, לעומת הסכנה שהיתה קודם כמסך האסראי. בכל אופן צמצום מסך הבנין, צמצום החסמל ובעיית היבוא של חמרי-גלם חיוניים, עם הסטוקים ועם צמצום הצריכה - הם הדברים הקובעים. אין סכאן מסקנה שמצב האסראי הוא לגמרי נורמאלי ושאפשר לחדס הרבה סטוקים. אבל אנו יודעים שבמידה טוברת העליה לארץ, תגדל הצריכה, ועלולים להיות בטסח זה סיבויים.

הבעיה המרכזית היא בעיית היצוא. למסל, דוקא מפעלי נטר, שמסון ורמלה המהווים מפעלי חרוטת רציניים שמכניסים הרבה בטסח היצוא, צריכים לצמצם את היקף פעולתם לרגל הדלק, ויש כאן בעיות גדולות שהמדינה והמסך צריכים לסקול: מה פה מרויחים ומה מפסידים. אבל אני סבור שעם חידוש מסך הבניה במסדים גדולים תוגבר האפשרות של קליטה נוספת בתעסיה - גם זו הקיימת וגם תוספת בענפים שונים. אינני יכול לתת פרטים לגבי ענפים שונים, אבל ברור שמפעלי האבן וחמרי הבנין בלאו הכי יוסיפו הרבה מאד. לדעתי, כל פועל בנין שמתווסף - ואינני חסיד מוטבע של מסך הבנין בלבד - מוסיף כמעט חצי עובד בתעסיה מסמביב. כך שאם אנו עומדים בפני אפשרויות של 30 אלף יחידות נוספות, ממילא יכול לחזור מצב יותר נורמאלי גם בתעסיה. אין סכאן מסקנה שהתעסיה תוכל להמטיך בלי אסראי נורמאלי ובלי כל המכשירים הדרושים.

היום המדובר בדאגה ל-30 אלף דורטי עבודה מסט, כולל העובדים בעבודות היזומות, כולל תוספת חוסר-עבודה בין נסים ונוער העבר לעבודה; וכאמור, כל חודש, לדעתי, יגדל מספר דורטי העבודה ב-2000 מהעליה, ואינני רוצה שתתפלאו אם הריסום בלסכת העבודה איננו מבטא תמיד את המצב, כי העליה החדשה לא תמיד נרסמת מיד בלסכת העבודה, בארץ יש סני תהליכים: אני תמיד סבור שכאשר יש עבודה ל-10 אלפים פועלים שיצאו מפס לעבוד, ויש 20 אלף מחוסרי עבודה - לא יהיה חוסר עבודה, יש לפעמים חוסר עבודה סמוי, אבל יש גם ריסום. לכן, כשאני אומר 30 אלף, פירוש הדבר 30 אלף שיעבדו - לא 30 אלף שיהיו רסומים ולא תהיה לזה עבודה מסט, אני סבור שעל-ידי 30 אלף שיעבדו יש פתרון גם לתהליך שיתפתח מהעליה.

אינני יודע מה יהיה המצב המדיני ואינני מוסמך להביע דעה בענין זה, אבל אני מדבר על המצב בלי קטר לטיבויים במסך שעלולים להיות לרגל מצבים ומסיבות פוליטיות אחרות. זה גם תלוי בתקציב המדינה ובתקציב הפיתוח. מסך מפעל "מקורות" למסל, אם תקציבו יהיה כפי שהוא בהצעה, פירושו שיסוחררו 1500 פועלים במסך התקופה הקרובה; ומפעל כמו יובל-גד, הפותר דאגה ל-700 פועלים ונותן קיום ופרנסה כמעט לעיירה שלמה - אם תקציב "מקורות" יסאר כפי שהוא, הרי באיזור כמו באר-טבע, מי שעסוק כיום בהנחת צנור הנפט - עם כל המסיבות האלו עלולים להיות מרכזי פליטה חדשים, ואינני רוצה להתחייב למספרים שלא ישונו.

לעומת זאת, בתוך התכניות הגדולות שסמעת עליהן טטר האוצר ומאחרים, עלולים גם להיות מרכזי קליטה. עם התכנית בדבר 5000 משפחות בהתישבות העובדת, כפי שהוחלט עליה, ותחילת הבניה והכוונה להתישבות העובדת ולאזורי הפיתוח, זה יכול אולי לכסות את הצמצומים ואת הקטיים שיהיו בענפי מסק ידועים. מכאן מסקנה, שהבעיה היא - כי תוספת אנשים להתישבות העובדת, ואולי גם התחלה של תנועה שהעיר אל הכפר, יש בה מסוים אחד הפתרונות. אבל כל הגורמים האלה, כולל תוספת הבניה הפרטית שודאי תהיה, אינם נותנים תשובה לשאלה היסודית בטווח קצר ל-30 אלף.

ואז קיימת שורה של שאלות. קודם כל שואלים: היש עבודה פרודוקטיבית? ואני אומר: לא רק שאין ספק בכך, אלא הארץ טלאה בהצעות ובמחשבות של עבודה פרודוקטיבית - לא באיזורים קיימים, לא ברצועת החוף, אלא באיזורים אחרים. אם במקום עבודות יזומות באיזור עיריה נכצע, למשל, תכנית של 30 אלף דונם הכשרה להתישבות סחר ומחרתיים; אם למשל נקח את התישבות ההר, שמחר-מחרתיים יש לנו ענין לעשות שם עבודה התישבותית - יש שם עבודה שאפשר לעשותה, ועבודות כאלה הן גם בטוח התעשייה.

כן בדקנו אם יש אפשרות לקדם את המבנים לתעשייה הפרטית וההסתדרותית, ובידנו חומר והצעות חשובות של מבנים תעשייתיים באיזורי הפיתוח, אשר הם דרושים אלא שהמסק אינו יכול לבצע אותם כיום אלא בעוד שלש-ארבע שנים. המדובר גם במפעלים מסלתיים, ואלו עבודות שאין בהן טום בזבוז, אלא שבמקום לעשותן בעוד כמה שנים אפשר לבצען עכשיו.

אני יודע שאחת השמועות המתהלכות בארץ: אין מה לעשות. ואני טוען: יש מה לעשות בכל חלקי הארץ. יש עבודה.

א. שנסטק: האם אפשר לקבל מושג על המבנים התעשייתיים האלה?

ב. רפפור: אם קרית הפלדה, במרכז גדול של קליטה ומחוסרי עבודה בעכו ונהריה, יש לה תכנית ל-3/2 מיליון ל"י מבנים - אין לכך אמצעים, אבל הדבר יכול להיעשות. אני רוצה שנלך לאיזורי פיתוח רחוקים - לבאר שבע, למכתשים ולאיזורים אחרים לגטרי, אבל אני רוצה להגיד בזה, שכאשר אומרים: אין מה לעשות - יש מה לעשות גם בטוח בנין ושיכונים, וגם בטוח מבנים תעשייתיים, שזה גם מקדם את התעשייה.

במצב הקיים, מבלי להתחייב על מספרים - ואני סאד זהיר בזאת - אני חושב שיכולה להסתכם תכנית כללית של 10 אלפים איש להתישבות העובדת ולחקלאות השכירה, תוספת הרחבות; 5000 איש נוסף על הפועלים העובדים בבנין; 3000 איש בחרושת ובמלאכה; 5000 בלימוד מקצועי, שהוא הכרחי למסק; הכשרת קרקע, ביוג ועיריות, בעיקר באיזורים בלתי מפותחים - עוד 10 אלפים איש. אם נוגעים אפילו בטווח קצר, התפקיד של ארגון עבודות אלה טוכרח להיות מותאם לגישה היסודית הזאת.

אמרת שאני סבור כי בעיית העבודות היזומות היא בעיה חסורה. אינני רוצה להגיד שכולן שליליות, חס ושלום; יש בהן גם עבודות פרודוקטיביות, ואתן דוגמה: יש עכשיו אנשים שמתהלכים בארץ עם תכניות רציניות של יצוא חקלאי על שטחים של עשרות-אלפי דונמים, והבאתי מחשבה זו למשרד המסחר והתעשייה. יש, למשל, בעיה של המסך עבודות בירקנות; יש בהן גם הוצאות ותביעה מהממשלה להשתתף בהוצאות, אבל הן פותרות דאגה לעבודה של נשים עובדות באיזורי פיתוח וכו'. גם בעיריות, אינני קובע שכל מה שאנו עושים בעיריות ובמועצות המקומיות - שכל זה כסף מבוזבז. צריך לעשות זאת בצורה יותר פרודוקטיבית, בסידה שזה ניתן, אבל אני שם את הדגש על איזורי פיתוח חדשים, כי לדעתי שם האפשרויות יותר גדולות.

אני חושב שהבעיה היא לשנת 1957 לגבי הקליטה וקיום מצב נורמאלי של תעסוקה, ואינני קובע בזה ששה ימי עבודה בשבוע לכולם. אני קובע בזה לחלק, מעבר לשלשה ימי עבודה בשבוע, אבל אני חושב שמחויף לתקציבים הבעיה היא של 5 מיליון ימי עבודה נוספים. כל מה שקיים - קיים. אם אומרים שכל פועל נחוצים לו לפחות כ-180 ימי

עבודה, ואם תקחו את המספרים שדברתי עליהם במוצע - זוהי הבעיה. מה שאני אמרתי מהווה תשובה גם לקליטה. אני קובע תכנית ל-2000 דורסי עבודה כל חודש, כולל כל העליה שתבוא, כולל חוסר עבודה ופועלים שעובדים היום ואין להם תקציב.

אבל אני רוצה להיות זהיר ואופטימי יותר, היות ואני מאמין שכל עבודה גוררת עבודה. אני מאמין שאם נביע בחזרה את הגלגלים הכלכליים, המסק יכול לתת לנו בצורות שונות מיליון ימי עבודה גם בתעשייה, גם בפיתוח, גם במפעלים קיימים שונים; זאת אומרת שאם בכל זאת רוצים להגיע לאיזה מוצא, הבעיה היא של 4 מיליון ימי עבודה.

יום עבודה היום הוא שונה במקומות שונים. אינני מדבר על השכר. יש יום עבודה שעולה 40 ל"י ויש יום עבודה שעולה 20 ל"י. אבל אני אומר מתוך זהירות, לא 40 ל"י, כי אני מביא בחשבון שכר עבודה ריאלי הקיים, פלוס תנאים סוציאליים, ואומר שהמדובר על 75-80 מיליון לירות. על זאת מדובר, וכל מי שירצה להתעלם מהראייה הזאת הרי הוא טועה ומטעה. כלומר, אני קובע במוצע 20 ל"י, אבל סכום זה יש בו חלק שלאחר מכן גם כן מביע עבודה - מחוץ ליום העבודה הישיר. יכול להיות שזה יהיה בדיוק 20 ל"י, או משהו פחות או יותר, כי כל אלה מוסיפים אחר כך למסק.

על כן הבעיה היא 4 מיליון ימי עבודה, 75-80 מיליון ל"י. שמעתי שתקציב משרד העבודה לתעסוקה השנה הוא בערך 15 מיליון ל"י. אני יודע שהמשרד "אכל" כבר בודאי חלק מתקציבו. אם הבעיה היא 70 מיליון לגבי פתרון - פתרון שיהיה משולב עם תכניות התישבותיות גדולות ועם הקליטה - בלעדי זאת אין מוצא.

אינני רוצה לעשות פה פאנקה, אבל אני רוצה להגיד לחברי ועדת העבודה בכנסת: אני חושב שאם בקרוב ובמהרה הממשלה לא תעשה צעדים מהירים לתיקון המצב, ניכנס לסבכים מאין כמוהם. המסק המצב הקיים מוכרח להביא לזעזועים נוספים במסק. אין שום רשות מוסרית להסתדרות העובדים ולמדינה לחיות עכשיו במצב, שיש בארץ אנשים ועולים חדשים שאין להם סמך להתקיים. אני אומר זאת לגבי המחרתיים, לגבי המחר ולגבי היום. אין זה מסמכותי ומתפקידי, אבל אני רוצה רק להגיד כי הסתדרות העובדים, שרואה את עצמה שותפת לגורלם, לחייהם, לקיומם של מחוסרי העבודה - ואני מקווה שכולנו רואים זאת כך - איננה יכולה להמשיך יותר בחיים שקטים ונורמאליים ובמצב הקיים.

יש בארץ פתרונות שונים. יש פה ידידים טובים שלי, שיש להם כוונות טובות והם סבורים שע"י סיוע נפתור שאלות אלו בצורה זו או אחרת. כל פתרון שיהיה קשור עם תוספת אמצעים כספיים, ואפילו סיוע - השאלה היא אם האמצעים הכספיים יושקעו בעבודה פרודוקטיבית לעליה חדשה, שבעיית מעברה לעבודה היא בעיה חיונית למסק; כי בעיית הסעד והעזרה הסוציאלית בארץ הפכה לבעיה חסורה, ואני יודע כמה כולנו יחד - הממשלה, משרד הסעד, הג'וינט, העיריות, הסוכנות, הסתדרויות העובדים, כולם יחד בצורות שונות מוציאים כסף לסעד. אני חושב שבארץ של התישבות, מוצא זה איננו יכול להיות קיים. חוק הביטוח הוא בעיה נכבדה, אבל גם אז מדובר על חוק לביטוח דרך עבודה פרודוקטיבית, כי אחרת, בארץ של התישבות, אנו הורסים כל מה שאנחנו בונים. אבל אם אין ביטוח סחר-מחרתיים, אזי המינימום שצריך לתת הוא הכרחי.

שואלים אותנו: הנה ההסתדרות דנה עכשיו על ספדה. ההסתדרות לא קבלה שום החלטה בענין זה. היא דנה על כך מן הצד המוסרי של הענין. ההסתדרות סוברת שהיא רשאית לתבוע מהמדינה את מלוא מאמציה ואמצעיה ליצירת עבודות מיד. אבל ההסתדרות יכולה לתרום תרומה; ההסתדרות תרמה תרומה במסך שלש-ארבע שנים אלו על-ידי 15-12 מיליון ל"י הלוואות למפעלים שונים. משהו היא עשתה. היא הביאה לתוספת של מיליון ימי עבודה, ואני מקווה שגם עכשיו, בעוד שבוע-שבועיים, היא תזרים אמצעים כספיים ותיצור ימי עבודה נוספים. אבל גם אם תחליט על ספדה, אינני סבור שהבעיה היא בעיה של 10 מיליון ל"י. הבעיה היא הרבה יותר חסורה ורצינית.

אילו, למשל, היו עכשיו יכולים לבוא ולומר שעומדת לרשות הגורמים במסק, במדינה, בממשלה, תוספת של 50 מיליון ל"י, הייתי אומר לוועדת העבודה של הכנסת ולגורמים האחרים: אפשר לסבת

על תכנית לטווח קצר, אבל תכנית שיש בה גם הכוונת העליה והאנשים מן האיזורים הקטורים לת"א ולחיפה לאיזורים אחרים, ובחירת עבודות פרודוקטיביות יותר. אני מקבל זאת, גם אם זה ידרוש הקמת מחנות פרוביזוריים, כפי שהיה פעם. אבל בלי אמצעים, אינני סבור שנוכל בזה לעשות משהו.

א. טוסט: כטאתה אומר: דורשים מהמדינה - באיזו צורה?

ב. רפפור:

אני דורש שהמדינה תעשה זאת. אם תשאל אותי, אגיד: הגדלת התקציב, אגיד: סילווה חובה, סם רכוש והטלה על כולם, בצורות שונות. אני יודע רק שני דברים: ארכי המטק וצרכי הקליטה, צרכי המובטלים וצרכי המדינה אינם מאפשרים לנו לשאת במצב הקיים. אינני מוסמך להציע הצעות תקציביות, אבל אני מוכן ובטוח שבתוספת 50 מיליון ל"י ובתכנית הכוללת הקיימת בהתישבות, בתעסיה ובגורמים שונים, אנחנו יכולים לעשות משהו כדי לשבור מעט את המסגר הקיים.

ההסתדרות לא תסתלק מפעולתה. היא תמשיך את פעולתה הקונסטרוקטיבית, אבל היא רואה את תביעתה היסודית לאמצעים נוספים. היא מוכנה להיות שותף, בין בהעברת אמצעים לאיזורים אחרים, בין בתוספת ידיעתה לגבי עבודות יותר פרודוקטיביות - בכל מה שהיא יכולה. אבל במידה שיושב-ראש הוועדה ביקש ממני להתרכז בעיקר בנקודה המרכזית של הטווח הקצר - נסיתי לתרום תרומה ולהגיד מה שיכולתי להגיד.

אני מוכן לענות על שאלות חברי הוועדה. אני בטוח שכל דחייה לזמן ארוך, מסכנת יותר. מה שאפשר לעשות היום ולא ייעשה, יעלה לנו מחר-מחרתיים הרבה יותר. רעבים בארץ לא יכולים להיות, וכחוסרי עבודה לא ישאו את המצב הזה.

היו"ר ע. גוברין: אני מודה בשם כולם לברל רפפור, על הסקירה המאלפת שלו, שיש בה בלי ספק גם ענין רב

בשביל הבירור שלנו.

לפני שנמשיך, אני רוצה לקבל יפוי-כח מחברי הוועדה בענין מסויים. בשבוע הבא תתקיים קריאה שניה וסלישית של חוק הסכמי עבודה וחוק ישוב סכסוכי עבודה. מצד חברי שונים בכנסת, וגם כמה עתונאים, מעירים בכל פעם שהוועדה איננה מחישה די הצורך את הטיפול בחוקים. אינני מקבל את הדעה הזאת. אני סבור שהוועדה הולכת בדרך רצינית, שכאשר מביאים בפנינו חוקי עבודה שנוגעים לכל המסק - איננו מסהרים לגמור אותם בלי דיון יסודי. אין זה סקרה שחוקים שהוצאנו שתחת ידנו - התיקונים והבירורים המשפטיים בהם הם בודדים. אני יודע שדעת כל חברי הוועדה קפחנו לא פעם את החוקים בענייני התעסוקה, על-ידי כך שהנחנו אותם הצידה, פרט לחוק הגנת הדייר.

את ההסבר הקצר הזה רציתי להגיד לא רק בשמי אני, כי אם בשם כל החברים: שאנחנו סבורים כי אם הוועדה תדון בחוקים אלה בדרך "אכספרס", היא רק תחטיא את המטרה שלה. דעה זו רציתי למסור בשם כל המסובים, ולא רק בשמי.

י. קרצמן: אני חושב שבדבר ידידנו ברל רפפור היו סאלפים

ותרמו תרומה חשובה לבירור המסוסך שלנו בענייני התעסוקה. בפשטות ובידיעה רבה הוא הגדיר את המצב כפי שהוא רואה אותו, וגם גילה לפנינו דרך. כבר הבעתי לפני שבועיים את דעתי בענין הסיוע, והתנגדתי לרעיון שהובא כאן על-ידי אחד החברים.

לא החקלאות ולא התעסיה אינם מסוגלים באופן פיסי לקלוט בכת-אחת מספר כה גדול של אנשים. זה תהליך שמוכרח לקחת זמן, עד שהעולים והעובדים המתווספים יוכלו להיקלט בעבודה יצרנית. לכן המעבר אל העבודה הפרודוקטיבית השחורה מוכרח להיות ממושך ומלווה עבודות שונות - יזומות, ציבוריות ועבודות הכנה.

עלינו לגייס את הסכומים הדרושים לחיסול חוסר-העבודה בארץ, והתקציב שהוצע איננו יכול להפריש את הסכומים הגדולים הדרושים לשם כך. אם גם אנחנו מבקרים את התקציב, המסדיין את

התקציב הרגיל ומצמצם במידה מסוימת את תקציב הפיתוח, וגם אם יועבר חלק לתקציב הפיתוח זה לא יספיק. לאשרנו, מחוסרי פרנסה ועבודה הם מיעוט בארץ, ואנו המסודרים בעבודה איננו רשאים לפטור את עצמנו מהחובה האזרחית לקבל עלינו עול נוסף למען לפתור את הבעיה. אני חושב שמצפונם של רבים מתייסר על כך כי במשך 9 שנות קיום המדינה לא ניתרו על שוט דבר בעוד שהם נהנים מזרימת העליה ארצה. עכשיו הגיע הזמן שניתן את חלקנו, ואינני יודע באיזו צורה. לא חשוב לי אם יהיה זה מלווה-חובה או מלווה-רכוש - כל הצורות, ובלבד שלא יפגע הדבר בכל אדם שיש לו הכנסה קבועה, שיפריש חלקו למען קליטת העליה. אין לנו זכות מוסרית לוטר ליהודים: באו איתם, בזרועות פתוחות נקבל אתכם, ולא נכין להם מיניסום הכרחי.

אינני דוגל בשוויון מלא, אבל מדיניות כלכלית שתבטיח שוויון מינימאלי - זאת אנחנו מוכרחים לתת. שוויון מינימאלי פירושו, שיהיה לחם, בגד ודיור מינימאלי. לכן אני מברך את ההסתדרות, את עצמנו, את עצמי, על שהיא היוזמת והחלוצה. היא תתבע בודאי סחבריה, אבל זה איננו מספיק. אנחנו כנציגי העם לא צריכים לתת שרק ההסתדרות תבצע מפעלים כאלה. התביעה צריכה להיות, שנטיל על עצמנו עול נוסף; למרות שאני מתנגד למסים נוספים, בצורה איזו שהיא נטיל על עצמנו עול נוסף.

ס. סלמר: תמצית הדברים שהשמיע ב. רפפור כאן, זה הצורך ב-75 מיליון ל"י נוספים. אני שואל, למה לא לדרוש קודם כל שכל הסכומים המיועדים בתוך התקציב הזה לפיתוח ולאותם מיליוני ימי עבודה שתקציב זה יתן, יתחילו לבצע זאת מיד? אני חושב שזה יהיה הרבה יותר קל מאשר לדבר על כספים נוספים. עד לסיום הדיון על התקציב יעברו כמה חדשים, ובינתיים הצרכים טרובים. עלינו לדרוש, טבלי לחכות לסיום הדיונים, להתחיל מיד לבצע את הדבר במידה שהוא ניתן מהיום ומסחר.

אינני רוצה לסלול, שלגבי טווח ארוך יותר, לשנת התקציב הבאה יש צורך בסכומים נוספים. 75 מיליון, אין זה סך הדברים הקלים. אני זוכר סגם ב-1954 עמדנו בפני מצב כזה של חוסר-עבודה, ודוקא אז הייתה קואליציה קצת אחרת, ובכל-זאת מצאה הכנסת לנכון לקבל חוק מקדמה למס-הכנסה בקשר לענייני עבודה, בסכום של 45 מיליון ל"י.

אני מעריך מאד את יוזמת ההסתדרות ומשרד העבודה, אבל אינני יודע מה הציבור יגיד. כשהיה פה שלטון סנדאטורי, הכריזו על מפרה. אני מבין שצריכה להיות יוזמה מצד ציבור הפועלים להכניס דבר זה כאן, ואני בטוח שעם כל הקשיים לא יימצא חוג אחד שלא יתן את ידו להכרזה על מקדמה למס-הכנסה לשלש השנים הבאות. אם ההסתדרות תעשה דבר זה, הפועל-המזרחי לא יעמוד מן הצד וחברינו ישתתפו כמו כל הפועלים. אבל יחד עם זאת ועדת העבודה צריכה לקבל עליה את היוזמה הזאת מיד, עכשיו להכריז על מקדמה מיוחדת לאותן מטרות שדברנו עליהן.

א. שוסטק: אני באמת מאושר ששמעתי מ.ב. רפפור את הדברים ששמעתי. לא אגיד שהוא חזר על מה שנאמר, אבל כל הנקודות - גם ביסוד וגם במסקנות - הן נכונות. למרות כל קשיי המדינה, המפרנסים בה יכולים לקיים גם את העניין הזה, אילו היה עכשיו מאסף גדול וכולל נעשה בכוון זה. נכון שאם לא ייעשה מאסף זה, לא רק הסובסלים יסבלו - יהיו זעזועים קשים במדינה.

אשר ליוזמת ההסתדרות - כשאני הצעתי בוועדת העבודה טילוה-אבטלה, לא התייעצתי אפילו בסייעתי, כי לא הייתה לי כל נטייה של תעמולה מפלגתית בכוון זה. אבל תיארתי לי שבדומה למילוה הבטחון, שהיתה לגבי התנדבות גדולה והיתה גישה מוסרית של כל אלה שהשתתפו בו - אפילו אם לא בסכומים גדולים - הגישה הייתה, שעושים מעשה מיוחד במינו. כן תיארתי לי, שבתקופה שלאחר מבצע סיני ולאחר הברכה של העליה שהתחילה זורמת ארצה, תהיה גישה אחרת גם לענין טילוה בענין האבטלה. מלבד זאת, זה יעלה יותר בזול לציבור העובדים, אם זה ייעשה על-ידי המדינה.

מה שהולכת ההסתדרות לעשות עכשיו - ולואי ואתבדה - היא עושה דבר שאיננו מעורר אמון, קודם כל. אפילו פועלי ההסתדרות (ואני מבקש שתבדקו מה מדובר בין הפועלים על הצעה זו) אינם

מבינים את הדבר הזה. אין זה מעורר אסון, כשההסתדרות באה למדינה, ויש כוח להסתדרות בכנסת להטיל על המדינה אפילו דבר שאיננו מתקבל ברצון כל כך - אם הוא נעשה בכובד ראש ובהסכמה כללית, אפילו לא כל כך מוטכמת בלב, אם זה חל על כל המדינה.

א. כהן: האם יש סינוי להחלטה מוטכמת בכנסת?

א. שומסק: לדעתי יש סיכוי. אם הדבר ייעשה כמו במילווה הבטחון, אני חושב שקיים סיכוי. אני בטוח שיש סיכוי. אני בטוח שגם הציונים הכלליים, עם כל הקטיים שבובר, יבינו שלמטרה זו יש צורך בהכנה.

אם ההסתדרות עושה מה שהיא רוצה לעשות, וכביכול ההתנדבות צריכה לבוא קודם מהפועלים - זה אינו מעורר אסון. קודם כל זה מעורר אי-אסון בטלסון על הכספים. הפועלים בארץ אינם אידיולוגיים, הציבור אינו מבין זאת; אם המדינה צריכה לתת סכום כזה לענין האכטלה, מה פתאום ההסתדרות צריכה לשלוט על כספים אלה ולעשות זאת במסגרת של ספדה? ברגע שהחשש של טלסון על הכספים בהסתדרות, קיים, יתר הציבור יש לו כבר אמתלא - אף על פי שהיא כוזבת - לא להסתתף בדבר הזה.

שנית, פועלים לא יקבלו זאת ברצון. הפועל חי כיום בתנאים אחרים מאשר לפני שנה-שנתיים, ותקציבו היום הרבה יותר מוגבל. ואם אתה בא עכשיו ואומר לפועלים: יום עבודה לחודש - אפילו לסטה חדשים - זו הכבדה עצומה, עם כל הרצון להקל על מצב האכטלה.

לעומת זאת, כשאתה עושה מילווה כללי כזה של המדינה, לפועל זה יעלה מכסימום 2-3 לירות לחודש, אצל הפועלים ה"חזקים".

מר עילם: אם זה יעלה 2-3 לירות, אפילו כאופטימום, לא יהיה שום דבר מהעסק הזה.

א. שומסק: כשיש מילווה, יש גם אגודות וחברות; כולם מסתתפים במילווה, לא רק ספרונסים. אינני מתווכח על מספרים. המודד צריך להיות: מסלמי מס-הכנסה, גם חברות וגם אגודות וגם בנקים. אפילו אז, להלכה, אם לא יטפיק הכסף ויצטרכו להגדיל את הסכום - גם הפועלים יבינו שאם המודד לכולם הוא יותר גדול, הם יסאו זאת ביתר-רצון, כי זה עומס שמוטל על כולם.

היות ובאה ההסתדרות ואומרת לסטלה, אני מציע שבעוד מועד ההסתדרות באמת תכוון את התביעה הזאת לוועדת העבודה ולוועדת הכספים ולסטלה, כדי שיעשה הדבר על-ידי המדינה כולה, לפני שהיא מחליטה. אינני מייצג ציבור גדול, אבל אני יודע שהסיעה שלנו אשר כן מייצגת ציבור גדול, אינני יודע מה יהיה יחסה אם המדינה והכנסת מכריזים על דבר כזה, או אם ההסתדרות מכריזה ואחר-כך באים גם לחוגים אחרים בתביעה שגם הם יעשו דבר זה. אם כן, אני מייעץ לא לעשות את הדבר הזה, אלא על-ידי לחץ שלנו, של כולנו.

י. ריפתין: אנו מתקרבים לקבלת החלטות בוועדה, ויש לי רושם שאנו עומדים בפני שלטה שלבים: יש דברים מידיים, יש דברים שאריך להחליט עליהם עכשיו כדי שנוכל לספל בהם מחר, ויש דברים לטווח יותר ארוך. לא תוכל לנתק לגמרי החלטות אלו מכמה עניינים מסקיים אחרים. אני מקווה שבקרוב תיטמע בכנסת סקירת סר העבודה, ועלינו להמליץ שיובטח זמן מתאים לבירור העניין.

אבל היה חשוב אילו יכולנו לקבל איזו החלטה כבר עכשיו, ולהכניס לתוך אותה פרוצדורה פרלמנטאריה איזה סין גורם חשוב של החלטה. אני חושב שמה שאמר ח"כ שומסק, על כוונות ההסתדרות בקטר עם החזקת הכספים - - -

א. שומסק: לא אמרתי "כוונות". אמרתי שהתוצאה מעוררת אי-אסון.

י. ריפתין: דבר זה מעורר גיחוך. האם אתה חושב שבתוך ההסתדרות פועלים יכולה להיות סבלנות לחכות באמת בעניינים אלה של חוסר עבודה? יש באמת שאלה מוסרית שאי-אפשר לשאתה.

ענין הערבות ההדדית בין הפועלים עצמם, הוא ענין גדול, ואל תחשוב שיוזמה זו שבאה, היא בשביל לשלוח על כספיהם. גם הכספים שרוכזו עד כה בקרן התעסוקה - החשבונות הם ברורים:

לגופו של ענין אני חושב, שאין שום הצדקה שהעול הזה יפול על הפועלים בלבד. ישנה כוונות בצ'בור לשאת בזה, ונוסף לאמצעים של הממשלה - ואין לשחרר את האוצר סמאטצ'ים מידיים לשם העמדת משרד העבודה בטוב שיוכל לפעול - אני חושב שועדת העבודה, כפי שאני מכיר את הלך-הדעות בה, יכולה לקבל עכשיו החלטה, שהיא מכליזה על מילווה-חובה לתעסוקה ולקליטת עליה. אני אומר: תעסוקה וקליטת עליה, כי בעצם זוהי החזית הגדולה שהארץ עומדת עכשיו בפניה. אני אומר מילווה, ולא מס, לא רק מבחינה פסיכולוגית.

איננו צריכים ברגע זה לקבוע לא את הדירוג ולא את ההיקף, אלא להציע הצעה, והממשלה חייבת להציע תכנית מפורטת. הייתי רואה בכך צעד פטריוטי, אילו היינו מעיזים לעשות זאת, ואני חושב שיש כאן די אנשים מוסמכים שהיו יכולים לעמוד בזאת, שהועדה תקבל החלטה בזאת; וגם לוטר לנציג הוועה"פ של ההסתדרות שבא לכאן, שלא רק קבלנו אותו באדיבות אלא שאנו מתאחדים עכשיו על החלטה זו, וכל אחד יקבל את עצמו את ה"ריזיקו" הזה, שועדת העבודה תמליץ. אני מציע שבקבל עכשיו ביסוד את ההצעה הזאת, ואם היא תפורסם - זה גם יחייב. אולי זה יתגלגל אחר-כך בצורה אחרת, אבל יהיה ברור שהענין נכנס למהלך של ביצוע.

א. כהן:

לדעתי, איננו יכולים להחליט פה כהמלצה על איזה שהוא מילווה חדש, מפני שמילווה ציבוריים זוהי פריבילגיה הסטורה לאוצר ולועדת הכספים; ואנחנו איננו חיים בחלל ריק ויודעים איזה גרעון מחריד נוסב מקופות הממשלה בטוב החדש, לאחר שבצע סיני ובעקבותיו. יש אנשים החושבים - ואני כמובן - כי יש מקום לאיזו מתיחה נוספת של יכולת המילווה של הציבור, ומתיחה עם מנהלי בנקים התרשטתי כי 30 מתוך 40 המיליון של מילווה הבטחון כוסו ללא תעסולה רצינית וללא לחץ.

בעקבות דברי ח"כ שוסטק הייתי מעלה הצעה, שיו"ר הועדה יזום התייעצות של ראשי הסיעות בכנסת בקשר עם ענין האבטלה. זה ענין לאומי, ואין זה סובע כההסתדרות להמשיך בדיוניה ובהחלטתה, כי אם תבוא לפני כן או לאחר מכן החלטה טובה יותר של המדינה - ההסתדרות תשלב זאת בקלות בתוך הענין. יכול להיות רק, שהחלטת ההסתדרות תשפיע השפעה פסיכולוגית וטוטורית לטובת הענין. דברים אלה אפשר לעשות במקביל, ואני מקווה שח"כ ריפתין אינו מוציא מן הכלל את הצורך באישור ההסתדרות על החלטה של המילווה, והדברים יבואו על מקומם.

מר רפפור אמר שזו בעיה של 80 מיליון ואטפיקת

4 מיליון ימי עבודה.

כולל קליטה של 25-30 אלף איש השנה.

ב. רפפור:

א. כהן:

אינני יכול להיכנס, לא להסכמה ולא לשלילה, אך אינני יודע בדיוק מנין לוקחים 80 מיליון לירות ומה חסר ל-15 המיליון שבתקציב משרד העבודה. אני רק יודע שכל הזזה רצינית של סכומים בתקציב מסעיף לסעיף צריך להביא בחשבון לא רק סגורם של הקלת האבטלה אלא כגורם הסביא לאבטלה. במידה שזה בוגע לייצור, פיתוח ויצוא, יש דרגות שונות של אבטלה.

לדעתי צריכה להיות בהסתדרות גם תכנית

לאטפיקת 4 מיליון ימי עבודה במחיר יותר נמוך, אם לא נוכל לגייס 20 מיליון לירות, אם לא נוכל לספק 20 ל"י כמחיר יום עבודה. אני אומר שצריכה להיות תכנית אלטרנטיבית, אם לא יהיו לנו 80 מיליון לירות.

אשר למפעלי פיתוח הניזונים מתקציבים

קבועים החוזרים מדי שנה בשנה, קיימת שאלה אם לא נצטרך לחפש דרך כוון של איזו מחזוריות. יש מעיפי פיתוח לכהם פועלים עובדים 26-28 ימים, ויש לבחון אפשרות של מחזוריות במספר ימי העבודה.

לא הייתי גורם שועדת הכספים תדון באיזה שהוא דבר הנוגע לאבטלה עכשיו, אלא דוקא ועדת העבודה; גם מתוך כך שאיננו צריכים לעשות רושם שהנה בא עוד מס. כשועדת הכספים מגלה יוזמה כזאת, ההרגשה בציבור היא, שזה דבר קבוע. אם ועדת העבודה תציע רעיון ותבצע אותו, יבינו יותר שזה ענין מיוחד לבעיית האבטלה המיוחדת עכשיו.

א. וילנסקה:

שמענו בענין רב את סקירת החבר רפסור, אשר ביטאה במידה רבה את המצב. בוכח הדיונים שהיו בוועדה והסקירה ששמענו כיום, נדמה לי כי בשל המצב לסיכום דברים מוסכמים של הוועדה, להקלה מיידית של מצב האבטלה. אני חושבת כי ההצעה להטיל על העובדים מה שמכונה "מפלה", או מס או מילווה, אינה הצעה נכונה מכיון שאינה מופנית לכתובת המתאימה.

לא נכון לקבוע אותם ככתובת שצריכה להקל על מצב המובטלים. ודאי שיש לעובדים נכונות לבוא לעזרת המובטלים, אבל אין לרובם היכולת האובייקטיבית לתרום לזה. מתקבל מצב מוזר: מצד אחד הממשלה לפי הצעת התקציב, מוסיפה קרנות וטובסידיות לבעלי תעשייה, שמפעליהם מפטרים פועלים ושבהם אין לממשלה בקורת על הוצאת הכסף, והיא נותנת לבעלי התעשייה צורות שונות של עזרה; מצד שני על הציבור הרחב מטילים מסים נוספים, הן ישירים והן עקיפים.

על כן אני חושבת שאם אנו רוצים לטכס הצעה דחופה להקלת מצב האבטלה, יהיה נכון וצודק ויעיל להחליט, כי הוועדה מציעה שהממשלה תקציב סכום מידי - לפי דעתי, 10 מיליון לירות הוא המינימום - להקלה מיידית של מצב המובטלים, לעבודות נשכיל מחוסרי עבודה. יחד עם זאת נדמה לי שיהיה מועיל ונכון שועדת העבודה תמליץ כי הממשלה תתן סיוע - לא העובדים אלא הממשלה - למובטלים שבגלל סיבות אלו או אחרות הממשלה אינה מספקת להם עבודה, בד בבד עם התחלה של פיתוח תעשיות-יסוד. יחד עם עבודות ציבוריות ועבודות יזומות.

אני חושבת שאין זה סקרה שהיוזמה להצעה בדבר מס על העובדים בצורת מילווה, בא מחוגים המלייצגים את בעלי ההון. הם אשר יזמו זאת. מענין שוועדת העבודה היה ח"כ שוסטק הראשון שהציע זאת, כמעט לפני חודש ימים.

א. כהן: הוא אמר: על כל הציבור.

א. וילנסקה:

על כל הציבור פירושו בעיקר על העובדים, ואני חושבת שהממשלה צריכה לעשות זאת ולא בדרך של מס חדש.

ב. צ. הראל:

אני מסוכנע במצב הטרמגי של האבטלה, שמצאה את בטויה הקולע בדברי ב. רפסור. אני רק מטיל ספק אם אמצעי הריפוי שהוא הציע הם האמצעים המתאימים.

אני שומע שאפשר לפתור את בעיית האבטלה הקליטה והעליה - את כל הבעיות הקשורות אצלנו בתעסוקה - ב-4 מיליון ימי עבודה נוספים לשנה. יש לי ספקות, ביחוד כשאתה מדבר על עבודה פרודוקטיבית, כי 4 מיליון ימי עבודה, זו עבודה ל-12 אלף עובדים, אם אינני טועה. אני מעריך את מצב האבטלה בצורה הרבה יותר רצינית, אם כי אין כן ספק שעבודה ל-12 אלף עובדים זה דבר חשוב מאד. אבל להגיד שזהו הפתרון - 4 מיליון ימי עבודה - יש לי ספקות.

יש לי ספקות נוספים. את 4 מיליון ימי העבודה רוצה ב. רפסור ליצור ב-75-70 מיליון לירות - סכום עצום בלי כל ספק. שמעתי את הדגש שלך על עבודה פרודוקטיבית ואת הבקורת שלך על עבודת דחק, שהיא ברובה לא פרודוקטיבית.

ב. רפסור:

זאת לא אמרתי. אמרתי שיש בה גם זה וגם זה.

ב. צ. הראל:

בכל אופן אינך מעריך אותה במידה מספיקה בתור עבודה פרודוקטיבית. אם כן, יש לי ספקות אם ב-17-18 לירות ליום עבודה אפשר ליצור עבודה פרודוקטיבית לתועלת המשק. לא פעם שמעתי טעילים, כי דרוש סכום הרבה יותר גדול, אם הכסף צריך ללכת לדבר פרודוקטיבי.

אני עוד יותר אפיקורוס בדבר שלישי - שאפשר
 את 70-75 מיליון הלירות האלה לקבל מבלי להגדיל את האבטלה, על-ידי טס
 רכוש, מילווה חובה וכדומה. כל נשכח שיש לנו לא מעט מילווה ומסים.
 השאלה היא איפוא, מנין לקחת בצורה של מילווה ומסים נוספים 70-75
 מיליון לירות. שמעתי אמר מח"כ ריפתין שאפשר לקחת זאת ממס רכוש, ולא
 הייתי מתנגד לכך אילו אפשר היה לקחת זאת מרכוש שאיננו יוצר, שאיננו
 פרודוקטיבי במדינה הזאת. אינני רואה את ה-70-75 מיליון שאפשר לקחת
 מספקולאנטים וטיליונרים שאינם משתמשים בכסף זה לעבודת ייצור במדינה.
 אולי יש איזה סכומים, אבל הם כה רחוקים מ-70-75 מיליון, שנדמה לי
 כי כל מס רכוש וכל מילווה נוסף יצטרך לקחת חלק ניכר מסכום זה שמאצעי
 הייצור במדינה. אני משוכנע שגם עד כה כל מילווה רכוש, כל מס גדול
 חד-פעמי גרם במידה מסוימת לאבטלה נוספת ולהקטנת השימוש בכספים
 שנועדו לייצור. מרבית ה-70-75 המיליונים אפשר לקחת מרכוש עובד, מרכוש
 פועל, מרכוש שיוצר עבודה. אפשר להעביר אותו לפסים אחרים, ואז ספק
 אם הוא יוסיף על-ידי כך ימי עבודה. למרות שאני מסכים כי צריך לעשות
 הכל במקרה של אבטלה, כולל הורדת רמת החיים, אני מסיל ספק אם בתקופה
 שמדברים על רמה נמוכה של תנאי העבודה ודורשים העלאת שכר וטוענים
 שהאינדקס מזוייף - אינני מאמין שבאותו זמן אפשר להגיד לעובד: תן
 מכסף.

על כן אני שואל אם באמת אפשר לפתור את
 הדבר ב-4 מיליון ימי עבודה, ואם באמת אפשר לייצור כמספר הזה ימי עבודה
 פרודוקטיביים. כי אנו צריכים לשאול את עצמנו מה יהיה כעבור שנה.
 אינני רואה את עשרות המיליונים המונחים כאבן שאין לה הופכין במדינה
 הזאת.

מר עילם:

אני מצטער שלא יכולתי להיות נוכח בהשקפה
 הישיבה ולא שמעתי דברי ג. רפסור, וכן ההדים
 אינני יכול להתייחס לנושא. מעיר רק הערה אחת לגבי הצעות לנסיון
 לסיכום כבר עכשיו. לי ברור שאם מדובר על פתרון, אין זה דבר שניתן
 לנו בסבך הגדול בו אנו נתונים; או יותר נכון, אליו אנו נכנסים רק
 עכשיו. אפשר לדבר על פתרון שייעשה בנושא הזה כאילו איננו קיים, ואנו
 חייבים לדבר על תשובות שיהיה בהן משום הקלת המצב באופן סכריע. זה
 ופתרון, אלה הם שני דברים שונים.

אם הועדה רוצה היום לסכם, הרגשתי היא שאין
 היא יכולה לעשות זאת, כי הדרכים שיש לאחוז בהם כדי למצוא דרכים
 להקלה או לפתרון חלקי עדיין אינם בטוב מצב. ולשם כך, אם לחשוב על
 שיקולים מזורזים, דרושים לפחות שבעים-שלושה. ההצעות השונות שנשמעות
 בארץ טעונות ניפוי והתאמה בין מחשבה למחשבה. דומני שועדת העבודה אינה
 יכולה להיות בטוב מצב כזה, שתתן איזה מחשבות בלתי מגובשות למכלול הכללי
 של רעיונות המהלכים בארץ. הועדה בגוף של הכנסת חייבת להניח על השולחן
 דבר שנבחן ונבדק ונשקל כהלכה, שיש בו משום מעשה ותשובה. לכן, למרות
 הצורך לסכם, סבורני שבריא יותר למען יהיה מסקל לסיכום ולמען לא יהיה
 זה עוד מסך אחד בין מסמכים רבים שעולים על השולחנות - רצוי שהועדה
 לא תמהר לסכם בישיבה זו או בישיבה של השבוע הבא.

יש נושא רגעי של שנים-שלושה החודשים הקרובים,
 וזה יותר רציני - לפחות לשנה הקרובה. בינתיים לנושא השוטף, לא מגיד
 שנמצאו פתרונות, אבל יש לו איזה מעמד של הקלה על פני מה שהיה בזמן
 שהועדה נגשה לטיפול בו. כלומר, אין זו הקלה של פתרון; אלו הן הקלות
 שחלק מהן יונק מדברים בעלי מסקל וחלק יונק מדברים של המצאת-טוח; ואין
 זה פתרון אלא רק הקלה לשעה.

אבל הצד השונה בשניהם - שבמעגל התעסוקה
 יש הקלה כלשהי; כי הועדה התחילה לדון במצב מסויים, והמספר ירד או
 הורד בכמה אלפים. שר העבודה דיבר בכנסת על מסגרת של שלשה חודשים, שכל
 יום יהיו מועסקים 11 אלף איש. ז.א. כ-20 אלף איש יכולים ליהנות מזה
 בחודש. 11 האלף נלקחו בחשבון לפי מצב של עונות הגשמים, כשהם שקולים
 ל-12,500. בינואר הועסקו כמעט 14 אלף במקום 12,500 ולפברואר טומנו
 כ-15 אלף מועסקים. אני מדבר על עבודות יזומות, מלבד קטיף. כיום
 עובדים בקטיף כ-5000 איש, ובפברואר-מרץ מספרם יגדל. יוצא שאנו נמצאים
 ברגע זה במצב של עצירת הגל לפחות לשני החודשים שאנחנו רואים אותם,
 בטרם תחולת התקציב ובטרם יסובסו הרעיונות שמוכרחים לטכם לצורך הקלה
 יותר בטיסית ושרשית.

לכן אני סבור שטוב תעשה הועדה לענין, אם לא תסכים את השיקול שלה באופן בלתי תלוי במה שנטקל) כי הועדה עצמה לא יכולה לעשות את כל המלאכה) בטרם שיהיו מגובשים יותר דברים שיש בהם תשובה. אני מדגיש: תשובה ולא פתרון, כי לעומת הקסיים הגדלים, הפתרון הופך רק במקרה הטוב ביותר לתשובה. וכל זאת, על מנת שתוך שבועיים-שלושה יתגבשו הדברים בצורה יותר קולעת, ושהועדה תוכל באופן מוסטך להניח הצעות-סיכום, כדי שתוכלנה להיות דבר שכובש לעצמו מקום בכוח הסמכות של הועדה, בנושא שיש בו יותר מס.ס.

כל דרך אחרת, שתהיה מתוך רצון לסכם על איקס מיליונים נוספים וכו' - אתם יודעים שעל שולחן הכנסת יונח בקרוב תקציב בוסף שיש בו ביטוי של תוספת, ועל יסוד התוספת הזאת כל מה שאמרת עכשיו פועל; לכן טוב שלא נמחר אלא ניתן לענין לקבל דמות יותר מגובשת וחזקה, שבתוך השיקולים - בין אם יהיו ויכוחים על כך ובין אם זה יאחד את כל הנתונים - יהיה על מה לדון בתור הצעות קונקרטיות, בעלות עדיפות קבועה.

מתוך החשבה יתרה ניתן לפעמים לזלזל באידיאה - שעל-ידי כך שזורקים אותה יתר על המידה היא הופכת לזלזול. ענין המילווה - מילווה הבטחון טרם כוסה ולפי הערכה לא יתכסה במשך שבועיים-שלושה. לומר היום: מילווה תעסוקה, מבלי לבחון מה דרוש מבחינת מילווה ומה התור הנכון של מילווה, מבחינת השיקול הכולל לגבי הצרכים - זה יהיה דבר לא רצוי ואנחנו יכולים להכות את הסיכויים להשיג כספים בכוח מילווה מכה קשה, אם על כל מה שאנחנו צריכים כסף נאמר מיד: מילווה. על כן, כל רעיון שבא בחשבון, כל עוד שלא נבחן, ולא נבחן מול רעיון אחר - כלומר מבלי לראות את השדה כולו - יהיה בזה מסוים החטאת הטירה, יהיה לזה מסקל הצהרתי, ומסקל כזה לפעמים יש בו כדי למנוע דבר שיוכל להתגשם, אם לא הרכיבו עליו את כל הסממנים כדי שכן יוכל להתגשם. לכן-אם מותר לי להביע בענין זה דעה, זוהי דעתי.

א. כהן:

במידה שח"כ שוסטק קצת רמז על דברים, הוא לא אמר דוקא מילווה, אלא: מס, תרומה, מקדמה.

אני אמרת: מילווה.

י. ריפתי:

טר עילם: אתם טרגישים שאני קצת כבול בלשוני. יש דברים שמונחים לא רק על השולחן הזה. יש דברים יותר חודרים לעומק הבעיה, שיש בהם שיקול וטיפול. לכן סבורני שכן הרצוי היה ללכת בדרך זו. בין אם נחליט היום או בשבוע הבא, או בעוד שבועיים, יש בכך כדי להשפיע על המצב העתידי לבוא כעבור שנים-שלושה חדשים; לכן היה מן הרצוי שהועדה תימנע עדיין מהסיכום, ושיוכלו תוך אותם שבועיים-שלושה לסקול הצעות שיש עמהן גם תשובות מסויימות, ולסקול באיזו מידה הצעה זו או אחרת יש בה אחיזה בציבור ובאפשרויות הכלכליות של הארץ.

היו"ר ע. גוברין:

(א) לגבי התקציב: אינני יכול לנבא שחורות וגם איני אוהב לעשות זאת. אבל בתקציב הפיתוח שהוגש לנו יחסרו למסק - לפי הערכתי - כ-100-120 מיליון ל"י. זה קצת משנה את התמונה של המסק, והאנטלה; או ליתר דיוק: של קליטה פרודוקטיבית. אני יודע שאין זה הפורום שיכול להרחיב על כך את הדיבור, אבל אין זה גם הפורום שיכול להתעלם מזאת, ואני מציע לממשלה להוסיף 15 מיליון או 10 מיליון לירות.

(ב) הערה לדברי ב. רפטור: לפני שלש שנים, כשדברתי בכנסת, הייתי בודד כאשר בניגוד לכל האופטימיזם הרטמי טענתי שהתעטיה שלנו - כפי שקראתי לזה בז'רגון - "לא עובדת בעומק". אין לנו תעשיות-יסוד. ואמרת: שבאחד הימים התעטיה תקפא ולא תוכל לעצוד כוח לעמוד יותר, אם לא יהיה יצוא. אני אומר באזני ב. רפטור, כבא-כח הועד הפועל של ההסתדרות פה: לדעתי, מטרד מסלתי - יהיה בידי מי שיהיה, בידי איזו סיעה שתהיה - אינו יכול לעשות כל מה שצריך לעשות למסק. מדיניות מסויימת של הממשלה יכולה להפריע לפיתוח המסק ויכולה לעזור לפיתוחו. לדעתי, ההסתדרות לא נתנה עוד את דעתה, מפעל-מפעל - לא באופן שוטטאלי - היא טרם התישבה מפעל-מפעל, יחד עם הממשלה, לבדוק מה אפשר לעשות במפעל לסט יעולו, ולטם יצוא. לא יכולה התעטיה הקיימת להמשיך להיות על השוק המקומי. אנשי האיגוד המקצועי אמרו טרם-גן הקטנה פלטה

500 פועלים, ומי שמטיר את תעשית ר"ג - היא יותר בריאה מבחינה מסקית-הנהלתית מהתעשייה המעטה ומהמלאכה שיטנה בת"א. אני יודע שזה ענין קשה מאוד. אם ההסתדרות רוצה לתרום תרומה רצינית לתעסוקה - וברגונה הטוב אין לי ספק - אם היא לא "תחלכט" על הענין הזה, אזי נתפסט מאידך בכמה תכניות ובהוצאות כספיות גדולות ונזנחה יכולת ונסיון אשר הטסק הסקיע בהם גם עבודה, גם יזע, גם הון וגם נסיון של הרבה מאד שנים.

אני רוצה להסב את תשומת לב ב. רפסור למסקנה שבחרדתי ממנה: עם קום המדינה, כשכל התעשייה מבחינת הסיכון היתה בלתי אחד, לא היה יום אחד ב"נסר" שלא יתקנו בו את הטכונות. 80 אנשים עבדו בטחלקה המכנית לתיקוני מכונות, וזה חזר בכל הענפים בכל בית"ר. אז היינו 22,5% מפרנסים בתעשייה (ואני יודע שהסיכון והפיריון שינה הרבה) וכיום אנו עומדים בתעשייה כמעט באותו אחוז.

אשר לסיכום בסבוע הנא או לא, אני מבקש לתת אפשרות לעיין בדבר זה.

ב. רפסור: אני חייב להעיר לדברי מנהל משרד העבודה: אמרתי בדברי שבסבועות האחרונים חל שינוי ידוע בקטיף, ועוד משהו בעבודות יזומות; אבל אמרתי שהתקוות שחלו בקטיף התגסמו פחות מאשר חשבו. והוספתי שכל חודש מתווספים 2000 עולים. ז.א. שהתוספת לעבודה שיטנה, אינה מתכסה.

אני יודע על התקציב הנוסף ועל המאמצים של משרד העבודה, אבל אני רוצה להגיד באזני הועדה ומנהל המשרד, כי אני חושש לבירורים הפרלמנטאריים הממושכים לגיוס אמצעים לצרכי מלחמה באבטלה ויצירת תעסוקה נוספת עם החכרת המצב. גם 10-12 אלפים, 15 אלף שלהם אין תשובה - גם זו שאלה מוסרית, ואנוסית גדולה מאוד, שלה אין משרד העבודה יכול לתת תשובה.

מר עילם: מה פירוש: אין תשובה?

ב. רפסור: אני אומר, שאין תשובה מסשית. יש בלשכות עבודה בארץ במקומות שונים מחוסרי-עבודה. יש כאלה.

מר עילם: אני לא יודע שיש כאלה.

ב. רפסור: אני אומר זאת על יסוד הטבע שלי עם לשכות העבודה ומועצות הפועלים. יש הקלה באיזורים מסויימים, אבל המצב והעזרה שנותן משרד העבודה איננה מסצה. אני חושש לסיכונים נוספים ולהמשך בירורים פרלמנטאריים ארוכים, שמצב האבטלה אינו מרשה אותם.

אשר לפתרונות הכספיים, אין ההסתדרות רוצה להגיד שהיא תפתור את השאלה, והיא תובעת מן המדינה - וזו חובתה של הממשלה. מחוסרי העבודה צריכים לקבל את מלוא עזרתם ותמיכתם ודאגתם מן הממשלה. אני אברך כל תכנית וכל סוצא שיש בהם משום קבלת נטל אחריות וצרכות הדדית של כל המדינה וכל החוגים והסככות, בכל הצורות, - אם זה מילווה חובה ואם בצורת אחרות. מה שאני מוציא מחשבון - זה סטאטוס-קוו והליכה להגברת המשבר. כל מעטה שיש בו פתרון, אני בטוח שתמצאו הבנה רבה בועה"פ של ההסתדרות על כל מפלגותיו, כי ההתעוררות שבאה בהסתדרות היא אף מוסרית ואף עניינית.

לכן אני אומר שהתביעה של ההסתדרות היא תביעה לזרז את הבירורים, את הסקנות, את ההצעות, את הפעולות. ואני מוסיף: לא התעלמתי ממה שאמר יו"ר הועדה לגבי תקציב הפיתוח. הזכרתי פה את "סקורות" ואת "יובל-גד" ומפעלים שמוכרחים להצטמצם לרגל צמצום תקציב הפיתוח. בכל אופן אני רוצה שיהיה ברור לגמרי, שאם אנחנו דוחקים על היום ולא על המחר - על היום, פירוש גם הקליטה וגם דברים אחרים.

אני רוצה להגיד פטוק אחד שאינו לפרסום: אני יודע שבאה עכשיו לארץ עליה שונה; באה עליה פולנית, מאד לא מוסרשת, מאד לא יכולה בטום אופן להיקלט, ואי-הקלטתה והפקרתה בשוק עלולים לעלות כיוקר.

כשאני דברתי על 4 מיליון ימי עבודה, טילבתי זאת לתכנית לתייה. אמרתי: יש מחשבה בהתייחסות העובדות והמשק הפרטי, ו-30 אלף יחידות באות בהיקף של 120 מיליון לירות, ותוספת 5000 פועלים לתעסית חכרי-בנין ולימוד מקצוע. אם רוצים להיות גורם ב-30 אלף מפרנסים נוספים מהעליה, לא יכולים לעשות זאת במספר ימי העבודה שעובדים לרשותנו. אני לא מרוצה מסלטה ימי עבודה בשבוע, ולבעלי משפחות נצטרך להגדיל; אבל אם יעמדו לרשות משרד העבודה 4 מיליון ימים בצורה שתוכננת - אלה 25 אלף פועלים, לשלטה ימי עבודה, וזה דבר גדול. 4 מיליון ימי עבודה, נוסף לכל מה שיש לנו; ואני מאמין - נוסף למשק, שהוא גם קולט. אני מאמין ב-4 מיליון ימי עבודה כתוספת לכל הגורמים, גם בשוק הפרטי, גם בסירותים, גם בתחבורה. אני חושב שבמינימום תכנון לשנה, מוכרחים לראות זאת.

הייתי זהיר, וידידי עילם תיקן אותי. הוא יותר צודק מסני. יש יום עבודה שעולה 40 לירות ויש יום עבודה שעולה 30. אני אמרתי שאפשר ליצור תכנית, שהמינימום בה יהיה 20 לירות ליום עבודה, ואז דברתי על 4 מיליון ימי עבודה. אבל הפתרונות, אילו הייתי מקבל את כל דברי ח"כ הראל, הייתי צריך לאבד את עצמי לדעת. אני מאמין במשק הישראלי. אני מאמין שהעליה היא גורם קליטה בעצמה וגם גורם בונה את המשק. אני חושב: לא רק אמצעים כספיים, ולא רק החלטה על תכנון, אלא גם פרודוקטיביות במשק בכל הדרכים - אם איזורים בלתי מפותחים, אם צמצום ההוצאות, אם חיים יותר אנועים; בכל הדרכים ובכל האמצעים. אבל העיר לי יו"ר הוועדה, שאנחנו עוסקים כרגע לא בתכנית הגדולה.

אני מאמין שאם נתמזר, אנחנו יכולים לעלות על דרך ולהיות גורם גם בקליטה. אבל התשובות כאן - אותי אינן מספקות. אותי לא מספקת התשובה של ח"כ הראל וגם של חברים אחרים. אני מוכן לקבל כל הצעה. אני במשך שלשת השבועות האחרונים בקרתי באיזורי הפיתוח והייתי בלשכות העבודה, ואני אומר לכם: אין רשות למדינה, בחומר האנושי הקיים, כמוצא שלו - אלה שבאו לפני שנתיים ואלה שבאים עכשיו - אין שום אפשרות, בלי מינימום של עזרה מוסרית. אני אחד האנשים הרגישים להברים אלה, וזועזעתי לאחר ביקורי בכל חלקי הארץ, לגבי מצבן של משפחות ואנשים, שאני חושב שאי-אפשר להיות כך בארץ.

אני מאמין שהסתדרות תמצא דרך. אני רוצה שהיא תמצא דרך בהתאם עם תכניתה של הכנסת והממשלה, אבל להשאיר את הדברים כמו שהם - זה אינו ניתן.

היו"ר ע. גוברין: אנו מודים לחבר הוועד-הפועל ב. רפפור על השתתפותו. הישיבה הבאה, ביום ד'.

הישיבה נועלה בשעה 11.00